

■ ДУМКА МОЛОДОГО ВЧЕНОГО

УДК: 330.142:631.1.016

ІНСТИТУЦІОНАЛЬНЕ СЕРЕДОВИЩЕ ФОРМУВАННЯ ІНТЕЛЕКТУАЛЬНОГО КАПІТАЛУ ПІДПРИЄМСТВ АГРАРНОГО СЕКТОРУ ©

*Т. В. КОЛОМІЄЦЬ, аспірант
кафедри фінансів та кредиту,
Вінницький національний аграрний
університет (м. Вінниця)*

Стаття присвячена розгляду питань необхідності створення ефективної системи інституційного забезпечення формування і розвитку інтелектуального капіталу підприємств аграрного сектору економіки шляхом розвитку інтеграційної структури інститутів аграрної освіти, науки і підприємництва. Встановлено, що процес накопичення інтелектуального капіталу аграрної сфери відбувається передусім в наукових та науково-дослідних установах через здійснення досліджень, розробок, створення нової техніки, технологій. Аналіз статистичних даних засвідчив зниження кількості організацій, які виконують наукові та науково-технічні роботи та обсягу фінансування витрат на їх виконання, що є негативною тенденцією. Визначено, що в процесі створення та реалізації стратегії управління інтелектуальним капіталом підприємств аграрного сектору слід аналізувати та прогнозувати зміни в інституціональному середовищі з метою зниження потенційних ризиків й підвищення ефективності управління цим капіталом.

Ключові слова: інституційне середовище, інтелектуальний капітал, аграрна освіта, аграрна наука, підприємництво, капітал, інституції.

Табл. 1. Рис. 3. Літ. 14

Постановка проблеми. В економіці будь-якої країни аграрному сектору відведена важлива роль, оскільки він не лише формує основу продовольчої безпеки, а й надає можливості працевлаштування значної частини населення. Наразі, за даними Світового банку, аграрний сектор формує близько 6,1 % світового економічного виробництва. Однак, частка аграрного сектору в загальному обсязі ВВП поміж країнами значно різниться. Так, у країнах з низьким рівнем доходу значна питома вага аграрного виробництва у ВВП свідчить про те, що високі темпи зростання в сільському господарстві необхідні для загального економічного зростання. Варто зазначити, що незважаючи на безумовно високий рівень розвитку сфери сільського господарства в Європі, в структурі ВВП країн ЄС воно займає не більше 1–3%. У країнах, що розвиваються, частка сільського господарства у ВВП варіюється на рівні 7–15 % [1].

Аграрний сектор часто називають флагманом української економіки, оскільки його внесок у формуванні ВВП країни є доволі значним (понад 10 %). Проте, аграрний сектор не може бути «локомотивом» розвитку економіки, оскільки

така значна питома вага не є приводом для гордості, а сигналом для формування стратегій реформування системи господарювання. Одним із найважливіших напрямів таких реформ, на нашу думку, є створення інституціонального забезпечення формування інтелектуального капіталу аграрної сфери. Зокрема, необхідним є розвиток аграрної освіти, науки, підприємництва як системоутворюючих складових агросектору. Оскільки існує сильний взаємозв'язок між різними рівнями інтелектуального капіталу, його розвиток на рівні галузі значно впливає на формування даного виду капіталу і на мікрорівні. Тому для формування і накопичення інтелектуального капіталу на аграрних підприємствах вважливою передумовою є його формування на мезорівні.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Питання формування інтелектуального капіталу в аграрній сфері розкрито у дослідженнях Г. Білова [2], А. Єремєєвої [3], Л. Курило [4], П. Саблука [5], Л. Смолій [6], О. Шпикуляка [7] та ін. Проте, досі актуальним залишаються проблеми розвитку інституціонального забезпечення умов формування, накопичення та використання інтелектуального капіталу в аграрному секторі.

Формулювання цілей статті. Розвиток і накопичення інтелектуального капіталу підприємства значно залежить як від стану соціально-економічної системи, так і від інституційного середовища. Якщо питання впливу економічних та соціально-економічних факторів зовнішнього середовища на процеси формування, накопичення та використання інтелектуального капіталу як промислових, так і аграрних підприємств досить активно вивчається і в академічній сфері, і в сфері бізнесу, то проблеми формування і розвитку інституційного середовища для ефективного використання інтелектуального капіталу аграрними підприємствами залишаються без належної уваги.

Основною метою даної статті є визначення ролі інституційного середовища для формування, накопичення та використання інтелектуального капіталу в аграрному секторі, зокрема інститутів аграрної освіти, науки і підприємництва.

Виклад основного матеріалу дослідження. Реформування аграрної освіти та науки входить до списку стратегічних пріоритетів в межах Єдиної комплексної стратегії та плану дій розвитку сільського господарства та сільських територій в Україні на 2015–2020 роки. Як зазначено у [8], «реформування і оптимізація державних науково-дослідних установ та закладів освіти з метою підвищення якості та ефективності їхньої роботи дозволить проводити актуальні для сільськогосподарських виробників дослідження, створювати інновації світового класу, а також розробляти нові навчальні плани, що враховуватимуть потреби сільськогосподарських виробників». Іншими словами, підкреслено значну роль розвитку інституцій аграрної освіти і науки для подальшого розвитку усієї агросфери, оскільки саме ці інституції є основою для формування і накопичення інтелектуального капіталу як однієї з найважливіших конкурентних переваг в сучасних умовах ведення бізнесу.

Формування і використання інтелектуального капіталу при здійсненні господарської діяльності дозволяє виготовляти продукцію та надавати послуги, які відповідають світовим стандартам. Організації, які не вбачають пріоритетності у

розвитку інтелектуального капіталу, можуть втратити конкурентні переваги в довгостроковому періоді, а в гіршому випадку – існує висока ймовірність втрати своїх позицій на ринку.

Процес формування інтелектуального капіталу можливий лише при певному рівні розвитку інституціонального середовища. В межах системи інститутів, які впливають на формування інтелектуального капіталу аграрних підприємств, можна виокремити два рівні інститутів:

- базовий – рівень, який формують інститути освіти, здорового способу життя, виховання, традицій тощо. Даний рівень забезпечує накопичення перш за все людського капіталу (сукупності знань, вмінь, навичок працівників, стан їх фізичного, психічного здоров'я, мобільність і т.д.);

- основний – рівень, наповнення якого складають інститути права, науково-дослідної діяльності, ринку, приватної власності, інтелектуальної власності та інші. Цей рівень формує організаційний (внутрішня структура підприємства, система управління, корпоративна культура, наявність патентів, ліцензій) та інтерфейсний капітал (зв'язки зі споживачами, постачальниками, наявність клієнтської бази і т.д.).

Накопичення інтелектуального капіталу аграрної сфери відбувається передусім в наукових та науково-дослідних установах через здійснення досліджень, розробок, створення нової техніки, технологій і т.д. При цьому більшість таких установ знаходяться у державній формі власності, тобто усі процеси фінансування, матеріального та кадрового забезпечення, розвитку знаходяться під керуванням державних органів. Як показує практика, існуючий механізм управління вищезазначеними процесами не є ефективним, що є характерним для країн, що розвиваються. Однією з причин є відсутність розробленого набору успішних державних програм щодо інвестування в сільськогосподарські дослідження і технології. Як зазначається в [9], такі інвестиції потребують оптимізації як щодо порядку, в якому вони здійснюються, так і щодо обсягів витрачених коштів для цієї мети.

Безперечно, ефективність досліджень в аграрній сфері значно залежить від стану науково-технічного забезпечення, який нині характеризується здебільшого негативними тенденціями. Близько 2 % обладнання для наукових досліджень відповідають світовим стандартам, 85 % – взагалі непридатні для наукових експериментів [10, с. 254–255].

На Вінниччині кількість організацій, які виконують наукові та науково-технічні роботи, знизилася з 28 одиниць у 2005 р. до 17 одиниць у 2014 р. Обсяг фінансування витрат на виконання даного типу робіт зменшився з 43915,1 тис. грн. у 2005 р. до 38652,9 тис. грн. у 2014 р. Обсяг наукових та науково-технічних робіт, виконаних власними силами організацій (підприємств) протягом досліджуваного періоду залишався відносно сталим: у 2005 р. становив 41541,8 тис. грн, у 2014 р. – 40988,8 тис. грн. При цьому аналіз динаміки обсягу виконаних наукових та науково-технічних робіт організаціями та установами Вінниччини з 1995 р. до 2014 р. вказує на значні коливання (рис. 1). З 2010 р. спостерігається зниження даного обсягу робіт. Важливо підкреслити, що наприкінці 2014 р. обсяг робіт (у фактичних цінах) знизився до такого ж рівня, як у 2005, 2007 та 2009 рр. Це є надзвичайно важливим сигналом для впровадження змін в стратегію розвитку

наукового сектору економіки області, оскільки нехтування питанням інвестування в науково-дослідну діяльність спричинить ланцюгові деградаційні процеси в інших сферах системи господарювання.

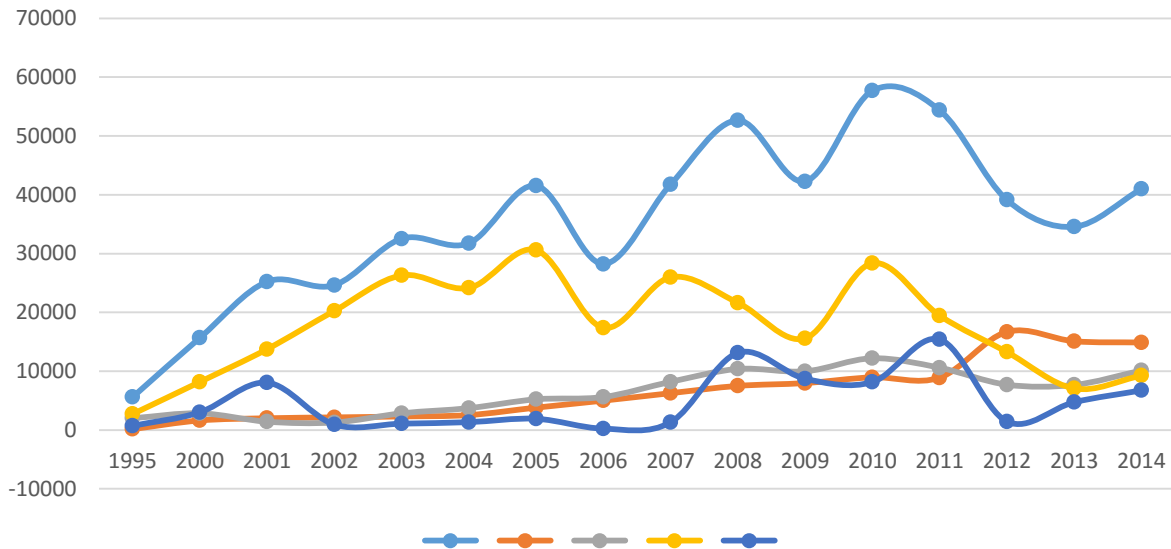

Рис. 1. Динаміка обсягу виконаних наукових та науково-технічних робіт у Вінницькій області протягом 1995–2014 рр., тис. грн.

Джерело: сформовано автором на основі [11]

Важливим питанням є кадрове забезпечення наукової сфери як її основної рушійної сили. В той час, коли динаміка обсягу наукових та науково-технічних робіт зазнавала значних коливань, чисельність науковців (працівників, які професійно займаються науковими дослідженнями і розробками і безпосередньо беруть участь у створенні нових знань) має тенденцію до суттєвого зниження (рис. 2).

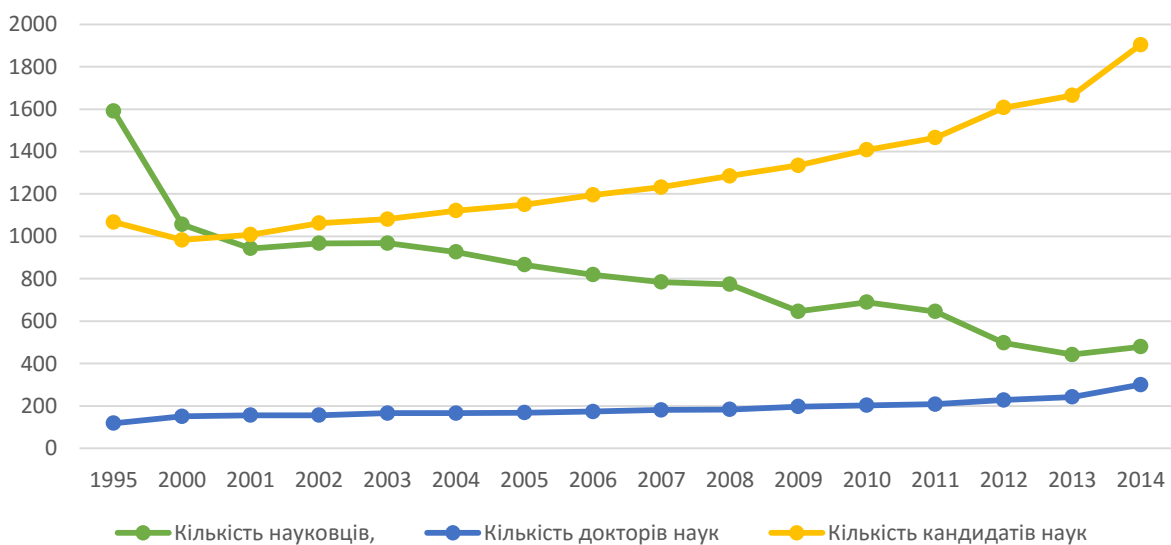

Рис. 2. Динаміка кількості наукових кадрів у Вінницькій області протягом 1995–2014 рр., осіб

Джерело: сформовано автором на основі [11]

Якщо у 1995 р. кількість науковців, які працювали у наукових організаціях та установах Вінницької області, становила 1591 осіб, тоді як у 2014 р. їх чисельність зменшилася до 479 осіб, тобто на 69,89 %. На тлі даних тенденцій спостерігається збільшення кількості кандидатів та докторів наук – на 78,44 % та 154,24 % відповідно за досліджуваний період. Таке доволі значне зростання не призводить ні до зростання обсягів наукових робіт, ні до покращення економічних показників розвитку області.

Щодо результативності наукових та науково-технічних робіт, то у 2014 р. кількість виконаних даного типу робіт в Україні становила 42953 од., у Вінницькій області – 320 од. Розглядаючи структуру даних робіт (табл. 1), встановлено, що найбільшу частку займають роботи зі створення нових методів, теорій та роботи, що входять до категорії «інші» – відповідно 17,37 % та 56,77 % на державному рівні і 38,13 % та 30,63 % на обласному рівні.

Таблиця 1

Структура виконаних наукових та науково-технічних робіт у 2014 р.

Кількість виконаних наукових та науково-технічних робіт, усього	З них зі створення нових видів						Кількість упроваджених наукових та науково-технічних робіт	Кількість друкованих робіт
	виробів	технологій	матеріалів	сортів рослин та порід тварин	методів, теорій	інші		
Україна								
42953	4652	3220	1070	2165	7462	2438 4	3066	327919
Вінницька область								
320	28	45	5	22	122	98	183	7761

Джерело: сформовано автором на основі [12]

Найвищий рівень впровадження результатів спостерігається за роботами зі створення нових сортів рослин та порід тварин (85,4% від загальної кількості виконаних робіт за цим напрямом) [13]. Питома вага даного типу робіт у загальній структурі становить 5,04 % на державному рівні і 6,88 % на рівні Вінницької області. Основними інституціями, що забезпечують формування інтелектуальних ресурсів аграрного сектору, є навчальні заклади аграрного профілю, науково-дослідні інститути, селекційні станції, дослідні господарства. Територіальне розташування основних державних інститутів формування інтелектуального капіталу агросфери Вінниччини наведено на рис. 3.

Відповідно до даних Єдиного державного реєстру юридичних осіб, фізичних осіб-підприємців та громадських формувань на території Вінницької області функціонує шість державних підприємств дослідних господарств, які провадять дослідження у сфері сільського господарства. Очевидно, що процеси формування інтелектуального капіталу на державних дослідних підприємствах значно залежать від розвитку зв'язків даних інституцій з селекційними станціями, науково-дослідними інститутами, органами державної та місцевої влади, іншими суб'єктами ринкових відносин. До того ж, «процеси формування і накопичення

інтелектуального капіталу підприємства не відбуваються самі по собі, а лише за умови сильної взаємодії з такими економічними суб'єктами як держава, система освіти і науки, трудові ресурси. Лише одночасний розвиток кожної з наведених систем дозволить ефективно формувати та накопичувати інтелектуальний капітал в межах кожної з них» [14]. Тому при формуванні стратегії управління інтелектуальним капіталом аграрних підприємств варто враховувати усі зміни в інституціональному середовищі. На нашу думку, загальний алгоритм побудови такої стратегії у межах аналізу змін інституційного середовища складається з етапів:

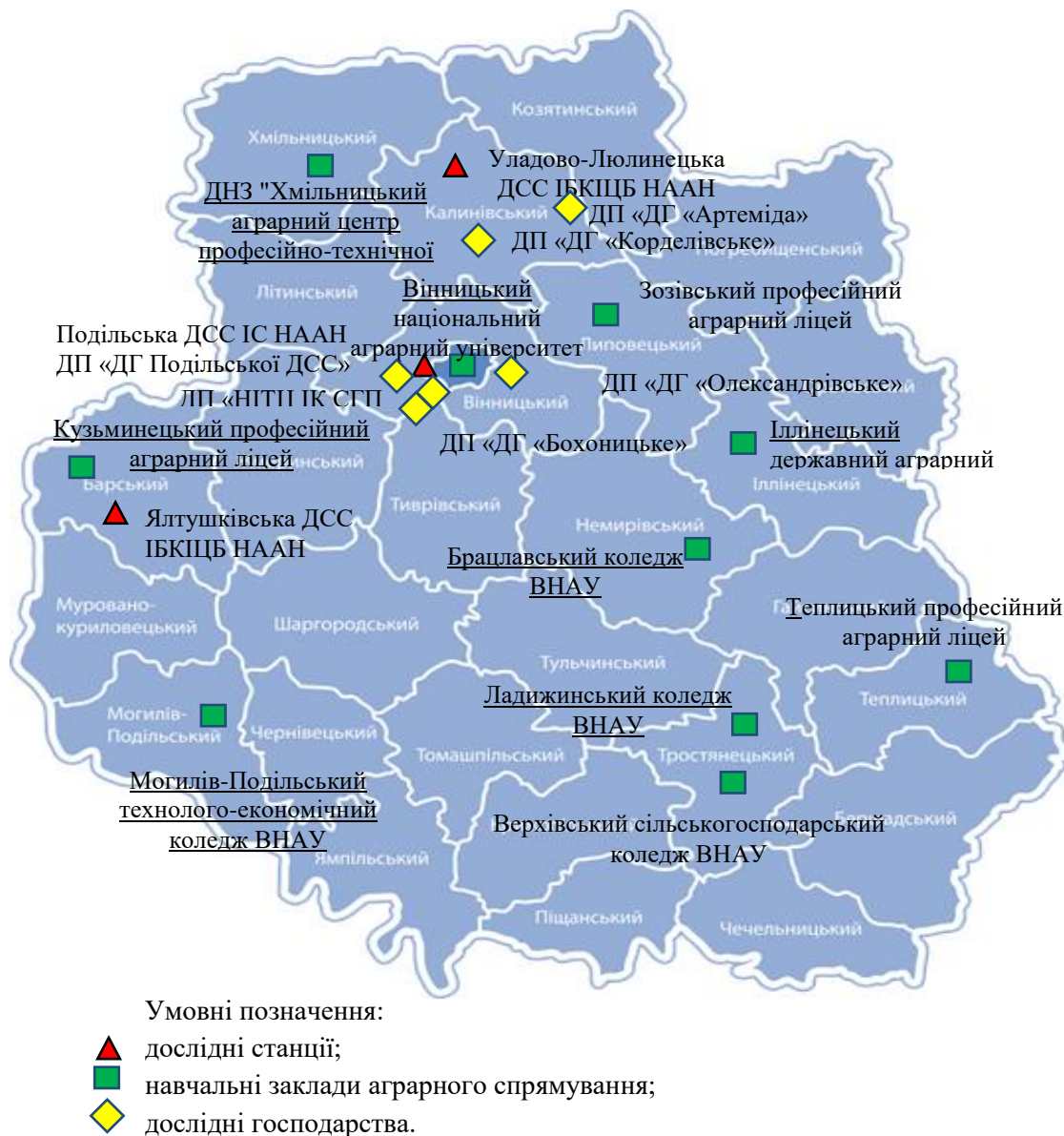

Рис. 3. Основні інституції, що забезпечують формування інтелектуального капіталу агросфери Вінниччини

Джерело: сформовано автором на основі [11]

- визначення сукупності факторів-інститутів, які впливають на діяльність аграрних підприємств;
- встановлення рівня впливу змін, що відбуваються з інститутом, на функціонування підприємств;
- аналіз процесів, що відбувалися з інститутом, за визначений період;
- прогнозування розвитку трансформаційних процесів кожного інституту;
- формування портфелю стратегій відповідно до різних типів прогнозу (песимістичного, оптимістичного тощо);
- вибір стратегії відповідно до стану як зовнішнього, так і внутрішнього середовища;
- реалізація стратегії та її коригування відповідно до змін середовища.

Висновки. Встановлено, що наразі аграрний сектор, займаючи значну частку в процесі формування ВВП нашої країни, має тенденцію до розвитку за екстенсивним типом, що не підкріплюється жодними якісними зрушеннями. Подальше збереження таких тенденцій призведе до вичерпання природних ресурсів, зниження родючості ґрунтів внаслідок їх недбалої експлуатації, посилення деграційних процесів у соціальній сфері сільських територій тощо.

Функціонування аграрного підприємництва значно залежить від обсягів та якості наукових та науково-технічних робіт в даній сфері, кількості науковців, кваліфікованих робітників. Іншими словами, розвиток аграрних підприємств залежить від розвитку його інституційного середовища: інститутів науки, освіти, підприємництва. Тому в процесі створення та реалізації стратегії управління інтелектуальним капіталом аграрних підприємств слід аналізувати та прогнозувати зміни в інституціональному середовищі для зниження потенційних ризиків та підвищення ефективності управління інтелектуальним капіталом як одного з найважливіших домінант у сучасному конкурентному ринковому середовищі.

Список використаних джерел

1. Agriculture, value added (% of GDP) [electronic source]. – Access mode : <http://data.worldbank.org/indicator/NV.AGR.TOTL.ZS>.
2. Білов Г. О. Інтелектуальний капітал в системі економічних відносин агропромислових підприємств України: автореф. дис... канд. екон. наук: 08.00.04 / Г. О. Білов ; Міжнар. ун-т бізнесу і права. – Херсон, 2009. – 20 с. – укр.
3. Єремєєва А. В. Вплив інтелектуального капіталу аграрної науки на ефективність аграрного сектору України / А. В. Єремєєва // Технологический аудит и резервы производства. – 2014. – № 1/5(15). – С. 49–52.
4. Курило Л. І. Розвиток інтелектуального капіталу в аграрній сфері України : автореферат дис. ... д-ра екон. наук : 08.00.03 / Л. І. Курило ; Нац. акад. аграр. наук України, Нац. наук. центр "Ін-т аграр. економіки". - К. : [б. и.], 2013. – 36 с.
5. Саблук П. Т. Агропромислове виробництво України : Уроки 2008 і шляхи забезпечення інноваційного розвитку / П. Т. Саблук, Ю. Ф. Мельник // Економіка АПК. – 2009. – № 1. – С. 3–7.

6. Смолій Л. Інвестиційні аспекти формування інтелектуального капіталу в аграрному виробництві / Л. Смолій // Галицький економічний вісник. – 2014. – № 1. – С. 62–69. – Режим доступу: http://nbuv.gov.ua/UJRN/gev_2014_1_11.

7. Шпикуляк О. Г. Розвиток інститутів інноваційної діяльності у формуванні інтелектуального капіталу: теоретичний аспект / Шпикуляк О. Г., Курило Л. І., Лузан О. Ю. // Економіка АПК. – 2013. – № 7 – С. 92

8. Єдина комплексна стратегія розвитку сільського господарства та сільських територій на 2015–2020 роки [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <http://minagro.gov.ua/node/16025>.

9. Schultz T. W. What ails world agriculture? / T. W. Schultz // Bulletin of the Atomic Scientists. – 1968. – January. – Reprinted in V.W. Ruttan, A. D.Waldo, and J. P. Houck, Agricultural policy in an affluent society, New York : W.W. Norton and Company, 1969, pp. 299–300.

10. Шевченко Л. С. Нематеріальна економіка: управління формуванням і використанням інтелектуального капіталу : моногр. / Л. С. Шевченко, О. А. Гриценко, Т. М. Камінська та ін.; за ред. Л. С. Шевченко. – Х. : Право, 2014. – 402 с.

11. Офіційний сайт головного управління статистики у Вінницькій області [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <http://www.vn.ukrstat.gov.ua>.

12. Офіційний сайт державної служби статистики України [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <http://www.ukrstat.gov.ua>.

13. Стан розвитку науки і техніки, результати наукової, науково-технічної, інноваційної діяльності, трансферу технологій за 2014 рік : аналітична довідка [Електронний ресурс] / Державне агентство з питань науки, інновацій та інформатизації України; Український інститут науково-технічної і економічної інформації. – Київ, 2015. – 208 с.

14. Корнійчук А. М. Конвергенція розвитку систем аграрної освіти, науки та підприємництва як основа формування інтелектуального капіталу аграрних підприємств / Корнійчук А. М., Гончарук Т. В., Коломієць Т. В. // Науковий вісник Херсонського державного університету. Серія «Економічні науки». – 2015. – Вип. 14., Ч. 2. – С. 96–99.

Список використаних джерел у транслітерації / References

1. Agriculture, value added (% of GDP) [electronic source]. – Access mode : <http://data.worldbank.org/indicator/NV.AGR.TOTL.ZS>.

2. Bilov H. O. Intelektual'nyy kapital v systemi ekonomichnykh vidnosyn ahropromyslovykh pidpryyemstv Ukrayiny: avtoref. dys... kand. ekon. nauk: 08.00.04 / H. O. Bilov ; Mizhnar. un-t biznesu i prava. – Kherson, 2009. – 20 s. – ukp.

3. Yeryemyeyeva A. V. Vplyv intelektual'noho kapitalu ahrarnoyi nauky na efektyvnist' ahrarnoho sektoru Ukrayiny / A. V. Yeryemyeyeva // Tekhnolohycheskyy audyt y rezervy proyzvodstva. – 2014. – # 1/5(15). – S. 49–52.

4. Kurylo L. I. Rozvytok intelektual'noho kapitalu v ahrarniy sferi Ukrayiny : avtoreferat dys. ... d-ra ekon. nauk : 08.00.03 / L. I. Kurylo ; Nats. akad. ahrar. nauk Ukrayiny, Nats. nauk. tsentr "In-t ahrar. ekonomiky". - K. : [b. y.], 2013. – 36 s.

5. Sabluk P. T. Ahropromyslove vyrobnytstvo Ukrayiny : Uroky 2008 i shlyakhy zabezpechennya innovatsiynoho rozvytku / P. T. Sabluk, Yu. F. Mel'nyk // Ekonomika APK. – 2009. – # 1. – S. 3–7.
6. Smoliy L. Investytsiyni aspekty formuvannya intelektual'noho kapitalu v ahrarnomu vyrobnytstvi / L. Smoliy // Halyts'kyy ekonomichnyy visnyk. – 2014. – # 1. – S. 62–69. – Rezhym dostupu: http://nbuv.gov.ua/UJRN/gev_2014_1_11.
7. Shpykulyak O. H. Rozvytok instytutiv innovatsiynoyi diyal'nosti u formuvanni intelektual'noho kapitalu: teoretychnyy aspekt / Shpykulyak O. H., Kurylo L. I., Luzan O. Yu. // Ekonomika APK. – 2013. – # 7 – S. 92
8. Yedyna kompleksna stratehiya rozvytku sil's'koho hospodarstva ta sil's'kykh terytoriy na 2015–2020 roky [Elektronnyy resurs]. – Rezhym dostupu : <http://minagro.gov.ua/node/16025>.
9. Schultz T. W. What ails world agriculture? / T. W. Schultz // Bulletin of the Atomic Scientists. – 1968. – January. – Reprinted in V.W. Ruttan, A. D.Waldo, and J. P. Houck, Agricultural policy in an affluent society, New York : W.W. Norton and Company, 1969, pp. 299–300.
10. Shevchenko L. S. Nematerial'na ekonomika: upravlinnya formuvannyam i vykorystannyam intelektual'noho kapitalu : monohr. / L. S. Shevchenko, O. A. Hrytsenko, T. M. Kamins'ka ta in.; za red. L. S. Shevchenko. – Kh. : Pravo, 2014. – 402 s.
11. Ofitsiynyy sayt holovnoho upravlinnya statystyky u Vinnyts'kiy oblasti [Elektronnyy resurs]. – Rezhym dostupu : <http://www.vn.ukrstat.gov.ua>.
12. Ofitsiynyy sayt derzhavnoyi sluzhby statystyky Ukrayiny [Elektronnyy resurs]. – Rezhym dostupu : <http://www.ukrstat.gov.ua>.
13. Stan rozvytku nauky i tekhniky, rezul'taty naukovoyi, naukovo-tekhnichnoyi, innovatsiynoyi diyal'nosti, transferu tekhnolohiy za 2014 rik : analychna dovidka [Elektronnyy resurs] / Derzhavne ahentstvo z pytan' nauky, innovatsiy ta informatyzatsiyi Ukrayiny; Ukrayins'kyy instytut naukovo-tekhnichnoyi i ekonomichnoyi informatsiyi. – Kyiv, 2015. – 208 s.
14. Korniychuk A. M. Konverhentsiya rozvytku system ahrarnoyi osvity, nauky ta pidpryyemnytstva yak osnova formuvannya intelektual'noho kapitalu ahrarnykh pidpryyemstv / Korniychuk A. M., Honcharuk T. V., Kolomiyets' T. V. // Naukovyy visnyk Khersons'koho derzhavnoho universytetu. Seriya «Ekonomichni nauky». – 2015. – Vyp. 14., Ch. 2. – S. 96–99.

ANNOTATION
INSTITUTIONAL ENVIRONMENT OF INTELLECTUAL CAPITAL
FORMATION OF ENTERPRISES OF AGRARIAN SECTOR

*KOLOMIETS Tetiana, postgraduate student of
the Department of Finance and Credit,
Vinnitsa National Agrarian University
(Vinnitsia)*

The article deals with the issues of creation the effective system of institutional environment for formation and development the intellectual capital of the enterprises of agrarian sector by development of the integration structure of institutes of agrarian

education, science and entrepreneurship. It is established that process of accumulation of the intellectual capital of the agrarian sphere takes place first of all in scientific and research establishments through implementation of researches, developments, creation of new equipment, technologies. The analysis of statistical data has shown decrease in number of the organizations performing scientific and technical works and the amount of financing of expenses on their performance that is a negative tendency. It has been defined that in the course of creation and realization of the intellectual capital management strategy of the enterprises of agrarian sector it is necessary to analyze and predict changes in the institutional environment for decreasing the potential risks and increasing the effectiveness of this capital management.

Key words: institutional environment, intellectual capital, agricultural education, agricultural science, business, capital, institutions.

Tabl. 1. Fig. 3. Lit. 14

**АННОТАЦИЯ
ИНСТИТУЦИОНАЛЬНАЯ СРЕДА ФОРМИРОВАНИЯ
ИНТЕЛЛЕКТУАЛЬНОГО КАПИТАЛА ПРЕДПРИЯТИЙ
АГРАРНОГО СЕКТОРА**

**КОЛОМИЕЦ Татьяна Викторовна, аспирант
кафедры финансов и кредита,
Винницкий национальный аграрный университет
(г. Винница)**

Статья посвящена рассмотрению вопросов необходимости создания эффективной системы институционального обеспечения формирования и развития интеллектуального капитала предприятий аграрного сектора экономики путем развития интеграционной структуры институтов аграрного образования, науки и предпринимательства. Установлено, что процесс накопления интеллектуального капитала аграрной сферы происходит прежде всего в научных и научно-исследовательских учреждениях через осуществление исследований, разработок, создание новой техники, технологий. Анализ статистических данных показал снижение количества организаций, выполняющих научные и научно-технические работы и объема финансирования расходов на их выполнение, что является негативной тенденцией. Определено, что в процессе создания и реализации стратегии управления интеллектуальным капиталом предприятий аграрного сектора следует анализировать и прогнозировать изменения в институциональной среде с целью снижения потенциальных рисков и повышения эффективности управления этим капиталом.

Ключевые слова: институциональная среда, интеллектуальный капитал, аграрное образование, аграрная наука, предпринимательство, капитал, институты.

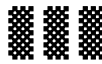
Табл. 1. Рис. 3. Лит. 14

Інформація про автора

КОЛОМІЄЦЬ Тетяна Вікторівна – аспірант кафедри фінансів та кредиту, Вінницький національний аграрний університет (21008, м. Вінниця, вул. Сонячна, 3, e-mail sher.tv@mail.ru).

KOLOMIETS Tetiana – postgraduate student of the Department of Finance and Credit, Vinnytsia National Agrarian University (21008, Vinnytsia, Soniachna str., 3, e-mail sher.tv@mail.ru).

КОЛОМИЕЦ Татьяна Викторовна – аспірант кафедри финансов и кредита, Винницкий национальный аграрный университет (21008, г. Винница, ул. Солнечная, 3, e-mail sher.tv@mail.ru).

УДК: 504.064.4:658.567.3

СТРАТЕГІЯ ПОВОДЖЕННЯ З ВІДХОДАМИ КАМЕНЕОБРОБНИМИ ПІДПРИЄМСТВАМИ[©]

*А.Б. ТРОФИМЧУК, аспірант¹,
Житомирський національний
агроекологічний університет
(м. Житомир)*

Визначено, що відходи, які утворюються каменеобробними підприємствами мають певний склад і властивості, а також ступінь їх небезпечності для навколишнього природного середовища та здоров'я людини. Досліджено, що сукупна потенційна потужність підприємств, що можуть використовувати відходи як вторинну сировину завантажена лише у межах 11 %. Каменеобробні підприємства, які власними силами здійснюють повторне використання відходів мають високий коефіцієнт покриття витрат доходами та коефіцієнт безвідходності виробництва наближається до 1. Обґрунтовано, що концептуальними ідеями стратегії запобігання утворенню відходів або мінімізування їх утворення є: розроблення та впровадження інтегрованого підходу до керування ресурсами, зокрема реалізування принципу заміни – тобто, де це можливо, замість природних ресурсів використовувати відходи виробництва і

[©] А.Б. ТРОФИМЧУК, 2016

¹ Науковий керівник: доктор економічних наук Ходаківський Є.І.